

Examens Frans, Duits en Engels 2001 EEN TERUGBLIK

'U verdient het doodgeslagen te worden met een stuk hout', zo eindigde een leraar zijn brief aan de Citogroep, met daarin een klacht over een van de examens 2001. Niet alle reacties die bij de Citogroep binnenkomen zijn zo goed- vol, maar de hoeveelheid en de bezorgdheid van de reacties van docenten laat wel zien dat de examentijd voor docen- ten minstens even enerverend en spannend is als voor de makers van de examens. Deze gaan de examentijd in met vragen als: hoe zullen de prestaties van de eerste lichting kandidaten zijn die de vwo-examens nieuwe stijl afleg- gen? Hoe is de ervaring met de open vragen? Hoe staat het met de moeilijkheidsgraad van de open vragen? Hoe kijken de docenten tegen correctie aan? Hoe pakt de beantwoording van de open vragen in het Nederlands uit? In het onderstaande enige bevindingen en overwegingen met betrekking tot de afgelopen examens vwo en havo Frans, Duits en Engels en een korte samenvatting van de reacties die bij de Citogroep per e-mail, brief of telefoon binnenkwamen.

Digna Samson

Hoe zijn de prestaties van de kandidaten vwo nieuwe stijl, vergeleken bij de kandidaten oude stijl?

Om vast te kunnen stellen wat de prestaties van de kandidaten zijn (en welke norm daarbij hoort), worden op grond van verschillende gegevens vergelijkingen getrokken. Zo maakt een vergelijking van de prestaties

op het overlappende deel in het examen vwo nieuwe stijl (NS) en vwo oude stijl (OS) het mogelijk om vast te stel- len wat de verschillen tussen de prestaties van de kandi- daten nieuwe en oude stijl zijn. De volgende tabel laat de resultaten zien van een vergelijking op grond van de overlap:

vak	verschil in vaardigheid populaties
Frans / Frans ^{1,2}	2%
Duits / Duits ^{1,2}	3%
Engels	2%

Tabel 1. Vergelijking van NS en OS kandidaten vwo op basis van overlapgedeelte.

Het verschil in prestatieniveau (vaardigheid) tussen de kandidaten Frans bijvoorbeeld is 2%, in het voordeel van de OS kandidaten.

Wanneer, mede op grond van de normvergelijkingsprocedure de norm, de zogenaamde n-term, voor de examens door de Cevo is vastgesteld, wordt zichtbaar wat de percentages voldoende en onvoldoende zijn. Bij de normvergelijkingsprocedure worden ieder jaar door de Citogroep de resultaten op een referentie-examen en de resultaten van het actuele examenjaar vergeleken. Op basis van de vergelijking kunnen uitspraken worden gedaan over het verschil in moeilijkheid van deze examens én het verschil in niveau van de kandidaten.

De vwo kandidaten nieuwe stijl kregen meer onvoldoendes dan die van de oude stijl:

	vwo NS	vwo OS
Frans	26	22
Duits	38	30
Engels	27	22

Tabel 2. Percentagess onvoldoende.

Het Studiehuis is op vwo de steigers echter maar net ontgroeid, dus in dit eerste jaar, waarin ook nog niet alle scholen aan de nieuwe stijl meededen, is er geen reden om onder de indruk te zijn van de verschillen.

Volgend jaar zal er geen populatie oude stijl meer zijn om de populatie nieuwe stijl mee te vergelijken. Dan zal echter door de Citogroep, aan de hand van de normvergelijkingsprocedure, wel weer nagegaan worden hoe de (totale) populatie nieuwe stijl presteert in vergelijking tot de populatie van de afgelopen jaren.

Hoe is de ervaring met de open vragen?

De goede antwoorden van de meerkeuzevragen hebben dit jaar weinig tot geen commentaar uit het veld opgeleverd. Ook de toets- en itemanalyses lieten over het algemeen geen opzienbarende missers zien. De commentaren van

leerlingen en docenten richtten zich vooral op de open vragen. Zo vond men het moeilijk een antwoord van de kandidaat fout te rekenen, als deze bij een vraag naar de betekenis van een zin/zinsnede een vertaling 'sec' gaf, zonder deze, zoals de bedoeling was, te verbinden met de context. Er werd gemeld dat de kandidaten onnauwkeurig formuleerden, zodat het van de goede wil van de correctoren afhing of het antwoord goed gerekend werd. Anderzijds werden sommige vragen te vaag gevonden, of te open, waardoor de correctie ook problematisch werd. Men vond soms dat antwoordmodellen te weinig ruimte lieten. Er werd bezwaar gemaakt tegen het gesloten karakter van een aantal open vragen; men vroeg zich af of een 100% meerkeuzetoets niet een even goede leesvaardigheidstoets zou hebben opgeleverd. Bij een aantal vragen leidde het systeem van puntentoekening/puntenaftrek tot commentaar. Eén school meldde dat een tweede corrector een citaat fout wilde rekenen, omdat de kandidaat niet, zoals gevraagd, de eerste twee en de laatste twee woorden van het citaat had opgeschreven, maar het gehele citaat.

Kortom, genoeg stof voor discussie, waar zowel toetsconstructeurs en correctoren als kandidaten lering uit moeten trekken. Toetsconstructeurs moeten nog duidelijker aangeven bij de vraagstelling wat voor soort antwoord wordt verwacht, en hoe het antwoordmodel gehanteerd dient te worden. Ook zullen zij speciale aandacht moeten hebben voor de puntentoekening en zich moeten blijven buigen over de vraag hoe open vragen wezenlijk kunnen bijdragen aan een vergroting van de validiteit van het examen. Correctoren moeten zich bewust blijven van de algemene correctieregel dat een antwoord 'in de geest van het correctiemodel' goed gerekend moet worden. Zo zou een volledig citaat, in plaats van de gevraagde eerste twee en laatste twee woorden, ook goed gerekend moeten worden. Kandidaten moeten leren dat zij de vragen preciezer moeten lezen en de antwoorden nauwkeuriger moeten formuleren.

Zijn de open vragen moeilijker dan de gesloten vragen?

Deze vraag is niet goed te beantwoorden. Bij sommige examens was de moeilijkheidsgraad gelijk aan die van de gesloten vragen; bij andere was deze hoger. In ieder geval waren de open vragen niet gemakkelijker dan de gesloten vragen. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat de moeilijkheidsgraad van de open vraag, zoals bij de meerkeuzevraag, (mede) afhangt van de tekst en van de inhoud van de vraag.

Hoe kijken de docenten tegen correctie aan?

De invoering van de open vragen bracht met zich mee, dat de correctie van de examenwerken door de docenten

zelf, met een eerste en een tweede corrector, diende te gebeuren. Specifieke bezwaren die met betrekking tot correctie werden ingebracht waren de volgende: de open vragen zijn in de meeste gevallen zo gesloten dat de winst ervan te gering is vergeleken bij de last van het nakijken; bij het nakijken van de meerkeuzevragen worden fouten gemaakt; het met de hand overnemen van een aantal scores op een door de Citogroep in te lezen computerformulier is een omslachtige werkwijze, het nakijken is de zoveelste onaanvaardbare taakverzwaring; tussen eerste en tweede corrector vindt eerder een emotionele dan een rationele discussie plaats, het door de Citogroep geleverde modelantwoordblad is niet efficiënt: liever één bladzijde voor de meerkeuzevragen en één voor de open vragen.

Natuurlijk werden alleen geluiden gehoord van degenen die de correctie problematisch vonden. De meeste docenten hebben zich stilzwijgend geschaard bij de docenten van de vakken waarbij correctie altijd al een normaal verschijnsel was. Dit neemt echter niet weg dat terecht problemen zijn gesignaleerd. Het is inderdaad zo, dat de open vragen vrij gesloten van karakter waren. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat bij de talenexamens de tekst de begrenzing vormt van wat door de kandidaat in zijn goede antwoord moet worden opgeschreven; naar méér dan wat in de tekst staat, kan niet gevraagd worden. Anderzijds is het zo, dat de correctie van een vraag moeilijker wordt naarmate de vraag minder sturend en dus meer open is. Naarmate een antwoordmodel een minder specifiek voorschrift kan geven van wat een goed antwoord moet behelzen, is de kans groter dat de correctie niet voor alle kandidaten op dezelfde manier zal geschieden. Een onwenselijk verschijnsel, zeker in een centraal examen. De examenmakers verwachten echter wel, dat, naarmate er meer ervaring wordt opgebouwd met correctie door docenten, en met correctiemodellen door toetsconstructeurs, er een ontwikkeling plaats kan vinden in de mate van de openheid van de vragen in kwestie.

Conclusie: een andere lay-out van het modelantwoordblad zou de correctie wellicht efficiënter maken, en dient overwogen te worden. Dat de correctie door docenten moet gebeuren, is vooralsnog onvermijdelijk; de tijd dat de computer ook open vragen kan nakijken, is nog niet aangebroken. Nauwkeurigheid bij de correctie van de meerkeuzevragen en een op zakelijke argumenten gebaseerde discussie tussen eerste en tweede corrector verdienen meer aandacht. Hoge verwachtingen van het open karakter van de 'open' vragen kunnen (vooralsnog) maar in bescheiden mate waargemaakt worden.

Suzanne van Eerden (links) en Kim Bogers van het Aretheem College in Arnhem. Foto: Ron Steemers Fotografie in opdracht van de Citogroep.

Hoe pakt de beantwoording van de open vragen in het Nederlands uit?

Naast enige verwondering over het verschijnsel dat niet de doeltaal gebruikt mag worden, is er ook verontrusting geuit. Kandidaten, waarvan een deel misschien de instructie 'Beantwoord de vragen in het Nederlands', voorafgaand aan de opgaven, over het hoofd zag, gaven soms keurige antwoorden in de vreemde taal, maar zij mochten hiervoor geen punten toegekend krijgen. Het meest navrant was dit in gevallen van buitenlanders die bijvoorbeeld pas één jaar in Nederland waren.

Het besluit om de open vragen in het Nederlands te laten beantwoorden, is genomen op de volgende gronden: zo worden de kandidaten niet mede beoordeeld op schrijfvaardigheid; zo kunnen de kandidaten niet hele stukken uit de tekst overschrijven, of half in de vreemde taal en half in het Nederlands overschrijven, om dan maar aan de corrector over te laten of het gegeven, half-slachtige, antwoord juist is. Het is voor de corrector

moeilijk uit te maken of de kandidaat de tekst werkelijk heeft begrepen als hij het antwoord niet in eigen woorden hoeft te geven. De CEVO heeft in haar onlangs aan de scholen verstuurde 'Novemberbrief' aan de eis van de beantwoording in het Nederlands de volgende overweging toegevoegd: 'De CEVO gaat ervan uit, dat voor het afleggen van een examen vbo/mavoc/d, havo of vwo in Nederland een op het betreffende niveau te verwachten beheersing van de Nederlandse taal een voorwaarde vooraf is. De eisen die bij de moderne vreemde talen aan de beheersing van het Nederlands worden gesteld, gaan zeker niet boven deze algemene eis uit.'

Het probleem van de kandidaat die pas één jaar in Nederland is, is hiermee niet opgelost. Artikel 55 van het Eindexamenbesluit zou enig soelaas kunnen bieden: het bepaalt dat voor leerlingen voor wie Nederlands niet de moedertaal is en die ten hoogste zes jaar onderwijs hebben gevolgd, bijzondere condities mogelijk zijn, bestaande uit verlenging van de toetsduur en gebruik van een woordenboek.

Alle kandidaten zullen echter aandacht moeten hebben voor de (vanaf 2002 als volgt geformuleerde) instructie voorafgaand aan de opgaven: 'Beantwoord een open vraag altijd in het Nederlands, behalve als het anders is aangegeven. Een in het Engels (Duits/Frans) beantwoorde vraag levert 0 punten op'.

Op een aantal andere zaken waarop toetsconstructeurs óók commentaar verwachtten, is dit niet gekomen. Het gebruik van een woordenboek bijvoorbeeld. Of de opname van de eindterm 1-items, waarbij de kandidaten gericht op zoek moesten gaan naar informatie, en vaak met een groot stuk tekst werden geconfronteerd. Bij sommige examens werd wel geklaagd over de lengte van de tekst. Wellicht werd dit veroorzaakt door het gebruik van de verkeerde leesstrategie (dus intensief lezen) bij de lange teksten in de eindterm 1 opgaven.

Besluit

De examens 2002 zijn inmiddels al weer klaar. Er is speciale aandacht besteed aan de puntentoekening, en aan de vragen waarbij stellingen op hun juistheid moeten worden beoordeeld. In de eindterm 1-items zal, wanneer het goede antwoord meer dan één informatie-element vereist, in de vraagstelling worden aangegeven hoeveel elementen het goede antwoord moet bevatten. Dit in de verwachting dat zo aan een aantal klachten van het afgelopen jaar tegemoet is gekomen! ■

Digna Samson is verbonden aan de Citogroep als projectleider moderne vreemde talen havo/vwo en als vakmedewerker voor het vak Engels.

KALENDER

13 december AnéLa Juniorendag, Leiden, <nanettemaalman@yahoo.com>

15 december Afsluiting Jaar van de Talen, Circustheater, Scheveningen, www.jaarvandetalen.nl

17 december Talencircus, Nieuwe Schooltalen, Openbare Scholengemeenschap Schoonoord, Zeist, <D.Fasoglio@cps.nl>

2002

9, 16, 23 en 30 januari, 6 en 13 februari, Collegereeks Schilderkunst in Rusland – 1860-1930, Amsterdam, <<http://www.hum.uva.nl/pca>>

10 en 31 januari Workshops Kijk- en luisterexamen Spaans, ABC Amsterdam, <MvanEttéken@stgabc.nl>

14 januari Talencircus, Nieuwe Schooltalen, Berlage Lyceum, Amsterdam, <D.Fasoglio@cps.nl>

16 januari Dag van de doeltaal, CPS, Amersfoort, <talencentrum@cps.nl>

18 januari Netwerkbijeenkomst mbo Duits, <s.ransing@slo.nl>

26 januari Jaarvergadering VLLT

26 januari Eerste conferentie MeesterWerk, Zwolle, <www.meester-werk.nl>

31 januari Gedichtendag, Poetry International <pr@poetry.nl>

10-24 februari Nascholing leraren Duits 'Arbeitsplatz Deutschland', <alison.cutler@cilt.org.uk>

12 februari Netwerkbijeenkomst mbo Engels, Apeldoorn, <s.ransing@slo.nl>

1 maart Landelijke studiedag mvt in mbo, Enschede, <s.ransing@slo.nl>

2 maart Studiedag Engels, sectie Engels VLLT, Utrecht, <cmmhvangoel@wxs.nl>

8 maart Good Practice Day, Tweede Fase, ICLON, Leiden, <www.ICLON.LeidenUniv.nl>

8 en 9 maart Het laatste decennium in Europese literaturen: centrum en periferie, Rijksuniversiteit Leiden, <a.visser@let.leidenuniv.nl>

9 maart Netwerkbijeenkomst mbo Frans, Utrecht, <s.ransing@slo.nl>

15 maart Dag van Taal en Cultuur 'Maak werk van je vak', Rijksuniversiteit Groningen, <www.uclorug.nl>

16 maart Tweejaarlijks Congres, De leerling centraal, Sectie Spaans VLLT en Vereniging van Docenten Spaans in Nederland
22 maart Talencarrousel mbo, Zwolle, <s.ransing@slo.nl>

11 tot en met 14 april Congres Spaans als vreemde taal, Madrid, <info@expolingua.es>